

۱۱۴۴

اذان شعار اسلام

دو پرايش دوم
با تبحر نظر سافات

مؤلف

محمد اسماعيل نورى

دفتر انتشارات اسلامى

دائره المعارف اسلامى
موزه علمى قم

سرشناسه: نوری، محمّد اسماعیل.

عنوان و نام پدیدآور: اذان شعار اسلام / مؤلف: محمّد اسماعیل نوری.

وضعیت ویراست: [ویراست ۲]

مشخصات نشر: قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی؛ ۱۳۸۴.

مشخصات ظاهری: ۱۸۰ ص.

فروست: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴.

۹۷۸ - ۹۶۴ - ۴۷۰ - ۵۶۰ - ۱

شابک:

ISBN 978 - 964 - 470 - 560 - 1

یادداشت: کتابنامه: ص ۱۷۳ - ۱۸۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت: چاپ دوم.

موضوع: اذان و اقامه - احادیث.

شناسه انفرادی: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.

رده بندی کتاب: ن ۹ فلا ۳۴۱۳۸۴ / ۱۸۶ BP

رده بندی یونیسکو: ۲۹۷ / ۳

شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۸۷۴۳۷

اذان شعار اسلام

مؤلف:	محمّد اسماعیل نوری
موضوع:	اذان
قطع:	رقعی
نوبت چاپ:	سوم
چاپ و نشر:	دفتر انتشارات اسلامی
تعداد صفحات:	۱۸۰
تاریخ انتشار:	تابستان ۱۳۹۵
شمارگان:	۵۰۰

دفتر انتشارات اسلامی

وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	■ مقدمه ناشر
۱۲	■ مقدمه مؤلف
۱۴	✦ کتابهای پیرامون اذان
۱۷	✦ یادآوری
۱۹	● فصل اول: محتوای اذان و اقامه
۲۰	■ مفهوم اذان و اقامه
۲۱	✦ جملات اذان و اقامه و ترجمه آنها
۲۲	✦ شهادت بر ولایت
۲۲	✦ ۱ - نظر مرحوم آیه الله حکیم
۲۳	✦ ۲ - نظر مرحوم آیه الله سید شرف الدین عاملی
۲۳	✦ ۳ - نظر امام خمینی <small>علیه السلام</small>
۲۴	✦ ۴ - نظر مرحوم صاحب جواهر و...
۲۵	✦ تألیف کتاب درباره شهادت بر ولایت

- ۲۷ اذان سلمان و ابوذر
- ۲۹ ۵ - نظر مرحوم آية الله سيد محمد شيرازی
- ۳۰ نتیجه مطالب
- ۳۰ آیة «حَتَّى عَلَي خَيْرِ الْعَمَلِ» جزء اذان و اقامه است؟
- ۳۲ بدعت عمر بن خطاب!
- ۳۳ ره من ائمة معصومين عليهم السلام
- ۳۳ اذان ابن تباح
- ۳۴ مذکور دکان جمله: «حَتَّى عَلَي خَيْرِ الْعَمَلِ»
- ۳۵ دستور حسین بن علی شهید فخر
- ۳۵ اذان نگفتن این دعا از پیامبر صلی الله علیه و آله
- ۳۶ مؤذنان پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
- ۳۷ اذان ناتمام بلال
- ۳۸ علت واقعی حذف «حَتَّى عَلَي خَيْرِ الْعَمَلِ»
- ۳۹ ● فصل دوم: ریشه تاریخی اذان
- ۴۰ ■ پیدایش اذان
- ۴۱ نظر مرحوم علامه مجلسی پیرامون تشریح اذان
- ۴۲ روایات معصومین عليهم السلام پیرامون پیدایش اذان
- ۴۵ نظر مرحوم علامه مجلسی در مورد حدیث مذکور
- ۴۶ نظر امام خمینی رحمته الله علیه درباره حدیث مذکور
- ۴۶ نتیجه تحقیق سید جعفر مرتضی عاملی درباره تشریح اذان
- ۴۸ نتیجه مطالب
- ۴۹ ● فصل سوم: اذان از نظر قرآن

- ۵۰ دلیل مشروعیت اذان از آیات قرآن ■
- ۵۰ آیهٔ اوّل
- ۵۱ نظر مفسران قرآن
- ۵۲ شأن نزول آیهٔ مذکور
- ۵۲ فحam مسخره کنندهٔ اذان
- ۵۲ نکات چند از آیهٔ مورد بحث
- ۵۳ آیهٔ دوّم
- ۵۴ نظر مفسرین قرآن پیرامون آیهٔ فوق
- ۵۴ نخستین نمازنامه در اسلام
- ۵۵ آیهٔ سوّم
- ۵۷ شأن نزول آیهٔ فوق
- ۵۸ نتیجهٔ مطالب
- ۵۹ فصل چهارم: فلسفهٔ اذان ●
- ۶۰ اشاره‌ای به فلسفهٔ احکام ■
- ۶۰ فلسفهٔ اذان از زبان امام رضا علیه السلام
- ۶۳ تفسیر اذان از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
- ۶۶ تفسیر اذان و اقامه از زبان امیر مؤمنان علیه السلام
- ۶۸ تفسیر **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**
- ۷۰ تفسیر **أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ**
- ۷۱ تفسیر **حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ**
- ۷۲ تفسیر **حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ**
- ۷۳ تفسیر **اللَّهُ أَكْبَرُ**

- ۷۴ تفسیر لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
- ۷۴ تفسیر قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ
- ۷۵ تفسیر حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ
- ۷۶ عبرتهای اذان و اقامه
- ۸۱ اسرار و آداب اذان و اقامه از زبان امام خمینی علیه السلام
- ۸۲ بیان تفصیلی امام خمینی علیه السلام
- ۸۲ بعضی از اسرار و آداب تکبیرات
- ۸۴ بعضی از آداب شهادت به الوهیت
- ۸۶ بعضی از آداب شهادت به رسالت
- ۸۹ بعضی از آداب بیعتات
- ۹۱ نتیجه مطالب
- ۹۳ ● فصل پنجم: آثار و برکات اذان و اقامه مؤذن
- ۹۴ ■ فضیلت اذان در گفتار معصومین علیهم السلام
- ۹۴ ۱ - مؤذن اهل بهشت می شود
- ۹۵ ۲ - سرافرازی مؤذن در قیامت
- ۹۵ ۳ - آمرزش گناه مؤذن
- ۹۶ ۴ - صدای اذان را فرشتگان آسمانها نیز می شنوند
- ۹۶ ۵ - پاداش مؤذن به قدر صدایش
- ۹۷ ۶ - جایگاه مؤذن در بهشت
- ۹۷ ۷ - مؤذن بدون گناه به محشر می آید
- ۹۸ ۸ - نصیب مؤذن از نماز نمازگزاران
- ۹۸ ۹ - مؤذن در سایه عرش قرار می گیرد

- ۱۰ ☆ - بلال و سخنانی از پیامبر ﷺ در فضیلت اذان ۹۹
- ۱۱ ☆ - تشبیه مؤذن به شهید ۱۰۲
- ۱۲ ☆ - همنشینی مؤذن با انبیاء ﷺ ۱۰۳
- ۱۳ ☆ - اذان بلال در قیامت ۱۰۴
- ۱۴ ☆ - شهادت موجودات در قیامت به نفع مؤذن ۱۰۵
- ۱۵ ☆ - مصونیت مؤذن در قبر از تعرض حشرات زمین ۱۰۵
- ۱۶ ☆ - اگر مردم ثواب اذان را می دانستند قرعه می کشیدند .. ۱۰۶
- ۱۷ ☆ - ناله حتی شیطان از اذان ۱۰۶
- ۱۸ ☆ - پادشاه مرؤن ۱۰۶
- ۱۹ ☆ - ایمنی مؤذن از خطرهای هولناک قیامت ۱۰۶
- ۲۰ ☆ - شفاعت مؤذن ۱۰۸
- ☆ عملی که ثوابش با اذان برابر است ۱۰۸
- ☆ نکته مهم ۱۰۸
- ☆ نظر مرحوم آیه الله میرزا جوادملکی برینجی برامون فضیلت اذان ۱۱۰
- ☆ پرسش ۱۱۱
- ☆ پاسخ ۱۱۱
- ☆ آثار و برکات اذان و اقامه در نماز فرادا ۱۱۲
- فصل ششم: آداب و شرایط اذان و اقامه ۱۱۵
- آداب اذان و اقامه ۱۱۶
- ☆ شرایط اذان و اقامه ۱۱۶
- ☆ ۱ - نیت خالص ۱۱۶
- ☆ ۲ - عاقل بودن مؤذن ۱۱۷

- ۱۱۷ ۳ - مسلمان بودن مؤذن
- ۱۱۸ ۴ - مرد بودن مؤذن
- ۱۱۸ ۵ - ممیز بودن مؤذن
- ۱۱۹ ۶ - تلفظ به زبان عربی صحیح
- ۱۲۰ ۷ - دخول وقت نماز
- ۱۲۱ ترتیب
- ۱۲۱ ۹ - موالات
- ۱۲۱ مستحبات اذان و اقامه
- ۱۲۲ ۱ - استقرا (رو به قبله بودن)
- ۱۲۲ ۲ - قیام (ایستادن بودن)
- ۱۲۳ ۳ - استقرار و آرامش
- ۱۲۳ ۴ - طهارت (با وضو بودن)
- ۱۲۴ ۵ - ترک کلام (سخن نگفتن)
- ۱۲۴ ۶ - وقف کردن آخر جملات
- ۱۲۵ ۷ - اظهار لفظ جلاله
- ۱۲۵ ۸ - در جای بلند قرار گرفتن
- ۱۲۶ ۹ - گذاشتن انگشت بزرگوش
- ۱۲۶ ۱۰ - عدالت
- ۱۲۶ ۱۱ - فصاحت و صدای بلند
- ۱۲۷ قابل توجه مسئولین مساجد
- ۱۲۸ چند داستان در مورد اذان با صدای ناهنجار
- ۱۲۹ ۱۲ - صلوات بر پیامبر و آل او علیهم السلام

- فصل هفتم: مسائل متفرقه اذان و اقامه ۱۳۱
- اذان و اقامه در نمازهای یومیّه ۱۳۲
- ب تأکید مضاعف برای اذان صبح و مغرب ۱۳۳
- ب فتوای عده‌ای از علما بر وجوب اذان و اقامه ۱۳۴
- ب تأکید بر اذان و اقامه در نماز جماعت ۱۳۵
- ب انواع اذان ۱۳۸
- ب عدم مشروعیت اذان و اقامه در نماز نافله و نماز واجب غیر یومیّه ۱۳۹
- ب موارد مشروعیت اذان ۱۴۰
- ب ۱- اذان و اقامه در گوش نوزاد ۱۴۰
- ب ۲- اذان در گوش مرد بالاق ۱۴۱
- ب ۳- اذان در بیابان مخرف ۱۴۲
- ب کلام مرحوم علامه مجلسی پیرامون جن ۱۴۳
- فصل هشتم: مسائل متفرقه اذان و اقامه ۱۴۵
- مسائلی چند پیرامون اذان و اقامه ۱۴۶
- ب موارد سقوط اذان و اقامه ۱۴۶
- ب موارد سقوط اذان بدون سقوط اقامه ۱۴۹
- ب حکایت کردن اذان و اقامه ۱۵۱
- ب اجابت مؤذن ۱۵۲
- ب غنا در اذان ۱۵۳
- ب فاصله اذان و اقامه ۱۵۴
- ب قیام با قد قامت الصلاة ۱۵۵
- فصل نهم: دعا‌های مربوط به اذان و اقامه ۱۵۶

- ۱۵۷ ■ اوقات استجابت دعا
- ۱۵۸ ☆ دعای وقت شنیدن اذان
- ۱۶۰ ☆ دعای اذان صبح و مغرب
- ۱۶۰ ☆ دعای مخصوص اذان مغرب
- ۱۶۲ ☆ دعای بین اذان و اقامه
- ۱۶۴ ☆ دعای سجده بعد از اذان
- ۱۶۵ ☆ دعای قبل از نماز
- ۱۶۷ ☆ خاتمه
- ۱۶۷ ☆ تکبیرات نماز
- ۱۶۹ ☆ بلند کردن دستها هنگام تکبیر
- ۱۷۱ ☆ کیفیت بلند کردن دستها هنگام تکبیر
- ۱۷۳ ■ منابع و مأخذ

WWW.KETABOON.COM

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه ناشر

اذان - این شعار پر محتوای اسلام - که شهادت بر وحدانیت، گواهی بر رسالت نبوت، شعار توحید و دعوت مردم به سوی فلاح و رستگاری بوده و مایه وحدت، قوت و اتحاد مسلمانان است، از جمله شعار اسلامی به حساب آمده که نظیر و بزرگداشت آن هم بر مسلمانان لازم گردیده است. در اهمیت و جایگاه و بزرگداشت آن تاکنون، مقالات، جزوات و کتابهای ارزشمند متعددی به مسئله تحریر در آمده و در فقه و منابع حدیثی و روایی نیز، مباحث و مطالب فراوان و قابل توجهی به بحث اذان و اقامه اختصاص یافته است.

مؤلف محترم، در این مجموعه، طی چند فصل، مسائل و مباحث مربوط به اذان و اقامه را از دیدگاه فقیهان، عالمان و سخنرانان مسلمان با تکیه بر آیات و احادیث به نحو شایسته‌ای مورد تحقیق و بررسی قرار داده است.

این دفتر، پس از بررسی و ویرایش و اصلاحاتی چند، آن را چاپ و تقدیم علاقه‌مندان معارف اسلامی قرار می‌دهد، امید آن که مورد قبول خداوند متعال قرار گیرد ان شاء الله.

دفتر انتشارات اسلامی

وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

مقدمه و الف

بنیانگذاران هر دین و آیینی در هر عصر و زمانی برای برانگیختن عواطف و احساسات پیروان خود و دعوت آنها به انجام وظایف فردی و اجتماعی علایم و اشعار مخصوصی داشته‌اند و این موضوع در دنیای امروز به صورت گسترده‌تری به چشم می‌خورد.

مسیحیان در گذشته و عصر حاضر با نواختن ناقوس، پیروان خود را به کلیسا دعوت می‌کنند ولی در اسلام برای این دعوت از شعار پر محتوای «اِذْنا» استفاده می‌شود. در به مراتب گویاتر و مؤثرتر است.

چه شعاری از این رساتر که با نام خدای بزرگ آغاز می‌گردد و با شهادت به وحدانیت و یگانگی آفریدگار جهان و گواهی به رسالت پیامبر، اوج می‌گیرد و با دعوت به فلاح، رستگاری، عمل نیک، نماز و یاد خدا پایان می‌پذیرد؛ با نام خدا (الله اکبر) آغاز و با نام خدا (لا اله الا الله) ختم می‌گردد.

اذان، شعاری است سکوت شکن، با جمله‌های موزون و عبارات کوتاه، پرمحتوا و سازنده که در بردارندهٔ اساسی‌ترین پایه‌های اعتقادی و جهت‌گیری عملی مسلمانان است.

اذان، اعلام موجودیت اسلام، معرفی عقاید و اعمال مسلمانان و فریاد علیه معبودهای خیالی است.

اذان، نشانهٔ باز بردن فضای تبلیغات و اعلام مواضع فکری مسلمانان به صورت ترومپت صریح است و صدای اذان صدایی است که شیطانها را به دلهره و تپش و آساید.

این شعار توحیدی، بجز سنت نبوی، اولین کلماتی است که در گوش نوزاد خوانده می‌شود و نخستین درسهای خدایی را به او منتقل می‌کند و برای بزرگان نیز همیشه عامل هشیاری و بیداری از غفلت است.

بانگ اذان که در مواقع مختلف برای اعلام وقت نماز از مأذنه‌های بلاد اسلامی طنین افکن می‌شود مانند نمایی آزادی و نسیم حیات بخش استقلال و عظمت، گوشه‌های مسلمانان را استینا نوازش می‌دهد و بر جان بدخواهان، ریشه و اضطراب می‌افکند و یکی از رموز بقای اسلام است.

شاهد این گفتار، اعتراف صریح گلاستون (یکی از سیاستمداران طراز اول انگلستان در عصر خودش) است که در برابر جمعی از مسیحیان چنین اظهار کرده است: «تا هنگامی که نام محمد در مأذنه‌ها بلند است و کعبه پابرجاست و قرآن رهنما و پیشوای مسلمانان است

امکان ندارد پایه‌های سیاست ما در سرزمینهای اسلامی استوار و برقرار گردد» (۱).

پس بر همه ما مسلمانان واجب و لازم است هر چه بیشتر در پاسداری از رمزهای جاودانگی اسلام - که دشمنان ما نیز از آنها می‌هراسند - بکوشیم و حفظ آنها به این است که: مراسم حج را هر چه باشکوهتر و پر محتواتر برگزار کنیم، با گفتن اذان با آهنگی دلپذیر در همه شهرها، روستاهای سرزمینهای اسلامی و تشکیل صفوف با شکوه نماز جمعه و جماعت، در همه اوقات نماز، به برنامه‌های قرآن و رهنمودهای امامان معصوم علیهم السلام عمل پیوشانیم، آن وقت است که شیاطین جنّ و انس از فریب مسلمانان قضا امید کرده و فکر تسلط بر کشورهای اسلامی را در مخیله خود راه نخواهند برد.

به امید آن روز که در همه نقاط جهان صدای دلنشین اذان طنین افکن شود و به دنبال آن نماز جماعت صحیح و با توجه به حقیقت آن برگزار گردد. و به امید پیروزی و سرافرازی اسلام و مسلمین در کلّ جهان به رهبری حضرت آیه الله العظمی خامنه‌ای مدظله العالی.

و کتابهایی پیرامون اذان

تاکنون علمای اسلام - اعم از شیعه و سنی - درباره اذان کتابهای متعدّد و متفاوتی به زبان عربی و فارسی به رشته تحریر در آورده‌اند که برخی از آنها عبارتند از:

- ۱ - الأذان (عربی)، تألیف علی بن ابی سهل حاتم بن ابی حاتم قزوینی، از علمای قرن چهارم هجری و معاصر با شیخ صدوق رحمته.
- ۲ - الأذان (عربی)، تألیف ابو نصر محمد بن مسعود بن محمد ابن عیاش سلمی سمرقندی، از علمای قرن چهارم هجری.
- ۳ - الأذان = حی علی خیر العمل (عربی)، تألیف ابو عبدالله دبیلی محمد بن وهبان هنانی، از اساتید تلکبری، متوفی ۳۸۵ ه. ق.
- ۴ - الأذانیة، تألیف علامه مجلسی، متوفی ۱۱۱۰ ه. ق.، صاحب بهار الأنوار.
- ۵ - الأذانیة، تألیف تاج العلماء سید علی محمد بن سید محمد نقوی لکهنوی هندی، متوفی ۱۳۰۲ ه. ق.
- ۶ - ارجوزة فی الأذان و الاقامة، منظومه‌ای است در ۳۵۰ بیت پیرامون اذان و اقامه از علامه شیخ الرحیم بن محمد علی شوشتری، متوفی ۱۳۱۳ ه. ق.
- ۷ - اذان ندای روح بخش توحید (فارسی)، تألیف قربان وکیل پور، چاپ تهران، سال ۱۳۶۶ ه. ش. (۱)
- ۸ - تشویق الاذان الی تحقیق الأذان، تألیف محمد عبدالجلیل همانی، چاپ حیدرآباد دکن، سال ۱۳۳۹ ه. ق. به زبان اردو.
- ۹ - الأذان و المؤذنون (عربی)، تألیف لیبب السعید.
- ۱۰ - ندای آسمانی اذان و ثواب آن، تألیف حاج میرزا خلیل کمره‌ای، چاپ سال ۱۳۳۳ ه. ش.

۱ - هفت مورد فوق از کتاب هزار کتاب و رساله پیرامون نماز، اثر ناصرالدین انصاری اقتباس شده است.

۱۱ - تشنیف الاذان بادلّة استحباب السیادة عند اسمه علیه الصلاة والسلام فی الصلاة والاقامة و الاذان (عربی)، تألیف احمد بن محمد بن الصدیق، چاپ مصر. (۱)

۱۲ - نیکویی اذان، تألیف سید محمد جلالی.

۱۳ - خیر الخیر فی اذان خیر البشر (عربی)، تألیف محمد عبدالحی النصارى اللکنوی، تاریخ تألیف ۱۲۸۵ هـ. ق.

۱۴ - سبب الایمان الشهادة الثالثة فی الاذان، مجموعة فتاوى العلماء الاعلام من السنن و الحاضرين فی استحباب الشهادة بالولاية لعلي بن ابي طالب عليه السلام و غيره (عربی)، تألیف عبدالرزاق موسوی مفرّم، تاریخ چاپ اول ۱۳۷۴ هـ. ق.

۱۵ - الهداية فی كون الشهادة بالولاية فی الاذان و الاقامة جزءاً كسائر الاجزاء، تقرير درس آية الله شيخ عبد النبي اراكي عليه السلام به قلم یکی از شاگردانش (شیخ محمد حسن آل شاهرودی).

۱۶ - اهمیت اذان و اقامه و سومین شماره (گواهی به ولایت حضرت علی علیه السلام در اذان و اقامه)، تألیف محمد محمدی اشتهاردی، سال ۱۳۷۵ هـ. ش.

۱۷ - اذان و اقامه از دیدگاه مذاهب پنجگانه، تألیف محمد حسین شاه حسینی، تاریخ چاپ ۱۳۷۶ هـ. ش.

۱ - مؤلف - که یکی از علمای اهل سنت است - با آوردن چهل دلیل اثبات کرده است که بهتر است به نام مبارک پیامبر اسلام عنوان «سید» نیز اضافه کنیم چه در نماز، یا اذان و اقامه باشد و یا در حالات دیگر.

علاوه بر کتابهای مذکور - که اختصاص به اذان دارند - در همه کتابهای فقهی نیز ضمن باب «صلاة» مطالبی درباره اذان و اقامه مطرح شده است. همچنین کتابهایی که درباره «اسرار الصلاة» نوشته شده، در مورد اذان و اقامه نیز مباحثی دارند، ولی چون اکثر آن کتابها در دسترس نبوده و پانها از جهت خاصی اذان و اقامه را مورد بحث قرار داده بودند، لازم دیدیم که درباره اذان و اقامه کتابی مستقل تألیف شود تا همه جهات موضوع را (وله به صورت اختصار) در برگیرد. وسعی شده است که مطالب کتاب به گونه‌ای ارائه شود که علاوه بر مفید بودن آن برای عامه مردم، برای خواص نیز حاوی قابل استفاده باشد.

یادآوری

لازم به ذکر است روایاتی که در این نوشتار آورده شده دو دسته هستند:

- ۱ - روایاتی که با قید «صحیح» (۱) یا «حسن» (۲) یا «مؤثق» (۳) تعبیر شده است منظور، آن روایاتی است که اعتبار سند آنها برای نویسنده اثبات شده است.
- ۲ - روایاتی که به صورت مطلق و بدون هیچ قیدی ذکر شده است منظور، آن روایاتی است که اعتبار سند آنها به عللی برای نویسنده

۱ - صحیح، حدیثی است که همه راویان آن، شیعه دوازده امامی، عادل و ثقة باشند.
 ۲ - حسن، حدیثی است که یک نفر یا چند نفر از راویان آن، در عین حال که شیعه و مدح هستند، توثیق و تعدیل نشده باشند.
 ۳ - مؤثق، حدیثی است که مذهب بعضی از راویان آن، غیر از شیعه دوازده امامی باشد و در عین حال از طرف علمای رجال توثیق شده باشد.

کشف نشده است ولی مضمون آنها با روایات صحیح مطابقت دارد، چه بسا اگر کسی سند آنها را با دقت بررسی نماید صحت بعضی از آنها اثبات گردد.

کتاب حاضر، پیش از این، یک بار چاپ شده بود، اکنون با توجه به پیشنهاد های سازنده ای که از سوی خوانندگان محترم، برای تکمیل مطالب کتاب ارائه شده است، برای بار دوم با تجدید نظر و اضافات لازم، آماده چاپ گردید. از همه کسانی که با راهنمایی های خود، این جانب را یاری فرمودند و از همه دست اندرکاران انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین - حوزه علمیه قم - که با ویرایش صحیح و اسلوب بهتر - اقدام به چاپ و نشر این نثر موده اند، تشکر می کنم. خداوند متعال همه آنان را از رواج دهندگان شعارها ل اسلامی قرار دهد ان شاء الله.

آری «اذان» یکی از شعارهای بزرگ، اسلام است؛ فراهم کردن زمینه رواج آن نیز از راههای تعظیم شعائر است که آن نشانه تقوای دلها می باشد: ﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظِمِ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (۱) اللَّهُمَّ وَفَقْنَا لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى وَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُؤَدِّينَ وَالْمُسْتَجِيبِينَ، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

حوزه علمیه قم

محمد اسماعیل نوری

۱۳۸۳/۱۱/۱۲